

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

Meddelande nr 2019:26

Förvaltningsplan för rovdjur i Jönköpings län 2020–2024

Förvaltningsplan för rovdjur i Jönköpings län 2020–2024

Meddelande	nummer 2019:26
Referens	Linda Andersson, Landenheten, Naturavdelningen. november, 2019
Kontaktperson	Linda Andersson, Länsstyrelsen i Jönköpings län, 010-223 63 68, linda.andersson@lansstyrelsen.se
Webbplats	www.lansstyrelsen.se/jonkoping
Fotografier	Lars Petterson
Kartmaterial	© Länsstyrelsen och © Lantmäteriet Geodatasamverkan
ISSN	1101-9425
ISRN	LSTY-F-M—19/26--SE
Miljö och återvinning	Rapporten är tryckt på miljömärkt papper

Förord

Förvaltningsplanen är ett policydokument för rovdjursförvaltningen i Jönköpings län och ska vara vägledande mellan åren 2020-2024. Om behov uppstår kan förvaltningsplanen revideras innan periodens slut.

Målet med den nationella rovdjursförvaltningen är att de stora rovdjuren (björn, varg, lo, järv och kungsörn) ska finnas i så stort antal att arterna långsiktigt finns kvar i den svenska faunan och att de kan sprida sig till sina naturliga utbredningsområden. Spridningen ska ske i sådan takt som främjar samexistensen mellan människor och dessa arter, samtidigt som skador och olägenheter förebyggs och begränsas.

Syftet med förvaltningsplanen är att skapa en förutsägbar regional förvaltning med mål för rovdjursbestånden samt strategier, riktlinjer, åtgärder och rutiner för rovdjursförvaltningen. Planen beskriver de förvaltningsinsatser som behövs för att Jönköpings län ska kunna ta sin del av det gemensamma ansvaret, det vill säga att bidra till att de berörda arterna upprätthåller eller uppnår en gynnsam bevarandestatus i Sverige samtidigt som konflikter med näringar och andra intressen kan minimeras i länet och i Sverige. Enligt rådande rovdjurspolitik ska rovdjursförvaltningen ske genom en adaptiv förvaltning. Det innebär är en flexibel förvaltning som möjliggör löpande anpassningar vid ny kunskap.

Enligt 7 § förordning (2009:1263) om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn, ska en rovdjursförvaltningsplan för länet upprättas av Länsstyrelsen. Förvaltningsplanen ska prövas för godkännande av länets viltförvaltningsdelegation i enlighet med 4 § förordning (2009:1474) om viltförvaltningsdelegationer. Enligt 6 § Naturvårdsverkets föreskrifter (2014:22) om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn, ska förvaltningsplanen gälla i högst sex år och beskriva målsättning och riktlinjer för länsstyrelsens förvaltningsarbete. I arbetet med att beskriva målsättningar i rovdjursförvaltningsplanen ska länsstyrelsen beakta den nationella förvaltningsplanen för respektive art.

Förvaltningsplanen har fastställts av länets viltförvaltningsdelegation den 19 november 2019.

Innehållsförteckning

Förord	5
1. Inledning	7
1.1 Syfte	7
1.2 Målgrupp	7
1.3 Definitioner av begrepp och beslutade nivåer och mål	8
2. Förvaltningens organisation	10
2.1 Rovdjursförvaltningsområde	10
2.2 Länsstyrelsen	10
2.3 Viltförvaltningsdelegationen	11
2.4 Samverkansrådet	11
2.5 Naturvårdsverket	11
3. Rovdjur i Jönköpings län	12
3.1 Förekomst och utveckling	12
3.2 Rovdjur och tamdjur	15
4. Mål för rovdjursförvaltningen i Jönköpings län	17
4.1 Delmål 1, Uppnä och bibehålla gynnsam bevarandestatus	17
4.2 Delmål 2, Minskade skador	18
4.3 Delmål 3, Ökat förtroende för förvaltningen	18
4.4 Delmål 4, Ingen illegal jakt	19
5. Åtgärder för att nå målen	20
5.1 inventering (delmål 1)	20
5.2 Licensjakt och skydds jakt (delmål 2 och 3)	20
5.3 Hänsyn till kungsörn vid provning (delmål 1)	22
5.4 Viltskador och förebyggande åtgärder (delmål 2 och 3)	22
5.6 Information och kommunikation (delmål 3)	23
5.8 Arbete mot illegal jakt (delmål 4)	23
Bilaga 1: Lagar och regler i rovdjursförvaltningen	
Bilaga 2: Dokument och länkar	
Bilaga 3: Övergripande riktlinjer för rovdjurs-förvaltning i södra rovdjursförvaltningsområdet.....	
Bilaga 4: Kommunikationspolicy för rovdjursfrågor i Södra rovdjursförvaltningsområdet.....	

1. Inledning

Det övergripande målet för den svenska rovdjurspolitiken är att varg, björn, järv, lodjur och kungsörn i Sverige ska finnas i ett så stort antal att de långsiktigt kan finnas kvar i den svenska faunan, samt att arterna kan sprida sig i sina naturliga utbredningsområden, samtidigt som tamdjurshållning inte påtagligt försvåras och socioekonomiska hänsyn tas. Det övergripande målet har delats upp i fyra delmål:

- *Uppnä och bibehålla gynnsam bevarandestatus*
- *Minskade skador*
- *Ökat förtroende för förvaltningen*
- *Ingen illegal jakt*

I denna förvaltningsplan beskrivs hur de politiska målen om en gynnsam bevarandestatus och långsiktigt livskraftiga rovdjursstammar ska uppnås på regional nivå. Med rovdjur avses i denna förvaltningsplan i första hand lodjur, kungsörn och varg. Björn och järv omfattas också av samma lagstiftning och regler men förekommer inte i Jönköpings län och berörs inte av planen.

Förvaltningsplanen ska enligt förordningen om viltförvaltningsdelegation (2009:1474) godkännas av länets viltförvaltningsdelegation. Planen ska gälla under perioden 2020-2024. Förändras förutsättningarna för förvaltningen bör dock planen revideras tidigare.

1.1 Syfte

Syftet med planen är att vara ett verktyg för den regionala förvaltningen av stora rovdjur. Planen ska ge förutsättningar för en förutsägbar förvaltning med tydliga mål och riktlinjer och åtgärder för hur målen ska uppfyllas. Tillsammans med öppenhet och dialog kring den regionala förvaltningens mål och strategier kan även de konflikter och motsättningar som finns i synen på de stora rovdjuren förebyggas och minskas. Syftet är också att översiktligt beskriva rovdjursförekomsten i länet och hur rovdjursförvaltningen i länet fungerar.

1.2 Målgrupp

Förvaltningsplanen ska användas av förvaltande myndigheter som ett verktyg i den löpande förvaltningen. Förvaltningsplanens målgrupp är i första hand Länsstyrelsens tjänstemän, Viltförvaltningsdelegationen och berörda intresseorganisationer. Den är också till för länets invånare som en källa till information.

1.3 Definitioner av begrepp och beslutade nivåer och mål

Övergripande riktlinjer beslutas av Viltförvaltningsdelegationen och anger inriktningen för olika delar av den regionala rovdjursförvaltningen

Gynnsam bevarandestatus beskriver vilka förutsättningar på nationell nivå som krävs för att en art ska kunna finnas kvar på lång sikt. Bevarandestatusen anses gynnsam när:

1. den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av dess livsmiljö,
2. artens naturliga utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid och
3. det finns, och sannolikt kommer att fortsätta att finnas, en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer ska bibehållas på lång sikt.

Bedömningen av gynnsam bevarandestatus ska göras på vetenskapliga grunder. Riksdagen har tagit ställning till att de stora rovdjuren i Sverige har gynnsam bevarandestatus och angett ett referensintervall. Naturvårdsverket har därefter fastställt exakta referensvärden för rovdjurspopulationernas minsta storlek.

Referensvärden för gynnsam bevarandestatus anger den lägsta nivån för att arten ska ha gynnsam bevarandestatus, se tabell 1. Referensvärdet och bevarandestatusen fastställs på nationell nivå av Naturvårdsverket och ska rapporteras till EU vart 6:e år enligt EU:s art- och habitatdirektiv.

Tabell 1. Nationellt referensvärde och aktuell förekomst av lo, varg och kungsörn i Sverige.

	Lo	Varg	Kungsörn
Nationellt referensvärde	870	300	150 lyckade häckningar
Förekomst 2018-19, Sverige	Ca 1190	ca 300 individer	166 (2018) lyckade häckningar
Förekomst 2018-19, Södra rovdjursförvaltningsområdet	Ca 205 (37,5 familjegrupper)	2,5 revirmarkerande par	35 (2018) lyckade häckningar (varav 28 på Gotland)

Miniminivåer innebär en regional fördelning av de nationella referensvärdena och summan av dessa motsvarar minst de nationella referensvärdena för arterna. Miniminivån är ett mått på hur många föryngringar av en viss art som minst måste finnas i varje län. Naturvårdsverket fattar beslut om att fastställa miniminivåer för varje län och förvaltningsområde efter förslag från samverkansråden (se tabell 2). Innan samverkansråden lämnar förslag har dessa prövats för godkännande i respektive läns viltförvaltningsdelegationer. Beslut om nya miniminivåer fattas minst var femte år.

Tabell 2. Fastställda miniminivåer för lodjur i södra
Rovdjursförvaltningsområdet (gäller tom 7 mars 2024).

Län	Miniminivå
Södermanland	3
Östergötland	4,5
Jönköping	3,5
Kronoberg	4
Kalmar	4
Gotland	-
Blekinge	2
Skåne	3
Halland	3
Summa	27

Förvaltningsmål är det antal av en rovdjursart som förvaltningen har som mål att uppnå och upprätthålla i länet. Förvaltningsmål kan variera i storlek beroende på lokala förutsättningar men måste vara högre än miniminivån. Detta då det måste finnas marginal så att miniminivån inte riskerar att underskridas vid jakt eftersom det finns variationer i hur många ungar som föds varje år, dödlighet i trafiken och andra slumpmässiga faktorer som också påverkar hur många djur som finns i ett område. När förvaltningsmålet är nått kan länsstyrelsen fatta beslut om licensjakt. Att förvaltningsmålet är nått är inte ett krav att beslut om jakt måste fattas.

Förvaltningsmål beslutas av länsstyrelsen med dess viltförvaltningsdelegation och för Jönköpings läns del är förvaltningsmålet för lodjur beslutat till 5 årliga föryngringar (2016-11-11).

2. Förvaltningens organisation

Nedan beskrivs rovdjursförvaltningens organisation. Den lagstiftning som ligger till grund för förvaltningen och som i detalj beskriver de olika ansvarsområdena hittas i bilaga 1.

2.1 Rovdjursförvaltningsområde

Sverige är uppdelat i tre rovdjursförvaltningsområden: södra, mellersta och norra. Gränsdragningen för de tre områdena baseras på områden för renskötsel (norra), vargstammens reproduktionsområde och det huvudsakliga expansionsområdet för lodjur (södra), se figur 1. Det södra rovdjursförvaltningsområdet består av nio län varav ett län, Gotlands län, endast berörs av kungsörn. De övriga länen är: Södermanland, Östergötland, Kalmar, Jönköping, Kronoberg, Halland, Blekinge och Skåne län. Dessa län omfattas främst av arterna lodjur, varg och kungsörn.

Figur 1. Landets tre rovdjursförvaltningsområden.

2.2 Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har ansvar för förvaltningen av varg, björn, lo, järv och kungsörn i länet. I Jönköpings län innebär det en kontinuerlig förvaltning av lo och kungsörn, samt varg och björn när de förekommer i länet.

Förvaltningsarbetet innebär årlig inventering av loföryngringar, dokumentation av vargförekomst och inventering av kungsörnsrevir och häckningsframgång. Ytterligare en viktig del är informationsspridning om rovdjur, inventering och förvaltning, vilket genomförs genom till exempel webb, nyhetsbrev, utställningar, föredrag och mediakontakter. Länsstyrelsen handlägger även ansökningar om ersättningar för viltskador

orsakade av stora rovdjur samt ger bidrag till förebyggande åtgärder. I de fall där enskilda rovdjur gör upprepade angrepp kan länsstyrelsen fatta beslut om skydds jakt på skadegörande individer. Länsstyrelsen beslutar också om licensjakt efter lodjur när stammens storlek är tillräckligt stor.

Rovdjursförvaltningen finansieras med medel från Naturvårdsverket, Landsbygdsprogrammets medel för rovdjursstängsel, samt länsstyrelsens förvaltningsanslag.

2.3 Viltförvaltningsdelegationen

Viltförvaltningsdelegationen är en del i den regionala viltförvaltningen. Delegationen beslutar om övergripande riktlinjer för viltförvaltningen i länet gällande till exempel skötsel av älgstammen, licensjakt och skydds jakt, samt godkännande av förslag på regionala miniminivåer för rovdjur. Viltförvaltningsdelegationen består av politiska företrädare, samt representanter för Polismyndigheten, jakt- och viltvårdsintresset, naturvårdsintresset, friluftintresset, ägare och brukare av jordbruksmark, lokalt näringsliv och turism, skogsnäringen och yrkesfisket.

2.4 Samverkansrådet

Samverkansrådet består av landshövdingarna i respektive län inom ett rovdjursförvaltningsområde. Samverkansrådet samordnar arbetet mellan länsstyrelserna i frågor som rör flera län. Frågor till rådet bereds av en grupp rovdjurshandläggare från de olika länsstyrelserna i förvaltningsområdet. Besluten som fattas av samverkansrådet är rådgivande för de berörda länens viltförvaltningsdelegationer.

2.5 Naturvårdsverket

Naturvårdsverket har regeringens uppdrag att arbeta med övergripande frågor inom rovdjursförvaltningen. Naturvårdsverket ansvarar bland annat för att:

- Besluta om föreskrifter som rör rovdjur till exempel inventeringar och ersättning för skador som orsakats av vilt
- Fastställa miniminivåer för antalet rovdjur i varje rovdjursförvaltningsområde och län
- Fastställa inventeringsresultat
- Skriva nationella förvaltningsplaner för rovdjuren
- Delegera beslutsrätten till länsstyrelserna om att få fatta beslut om skydds jakt och licensjakt
- Följa länsstyrelsernas arbete på regional nivå
- Fördela medel till länsstyrelserna för bland annat rovdjursinventering, informationsinsatser och viltskador
- Ge vägledning och information
- Fördela medel till viltforskning

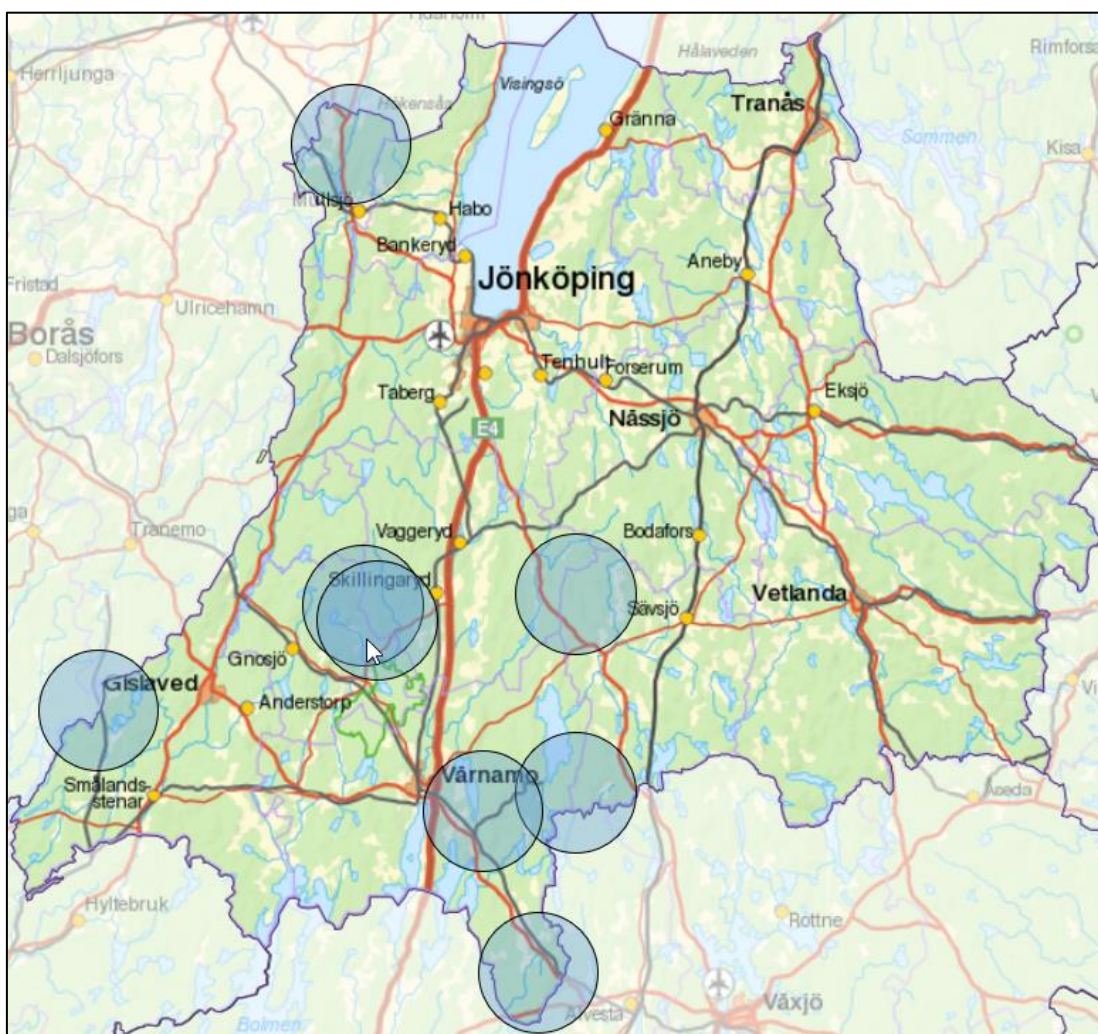
3. Rovdjur i Jönköpings län

3.1 Förekomst och utveckling

LODJUR

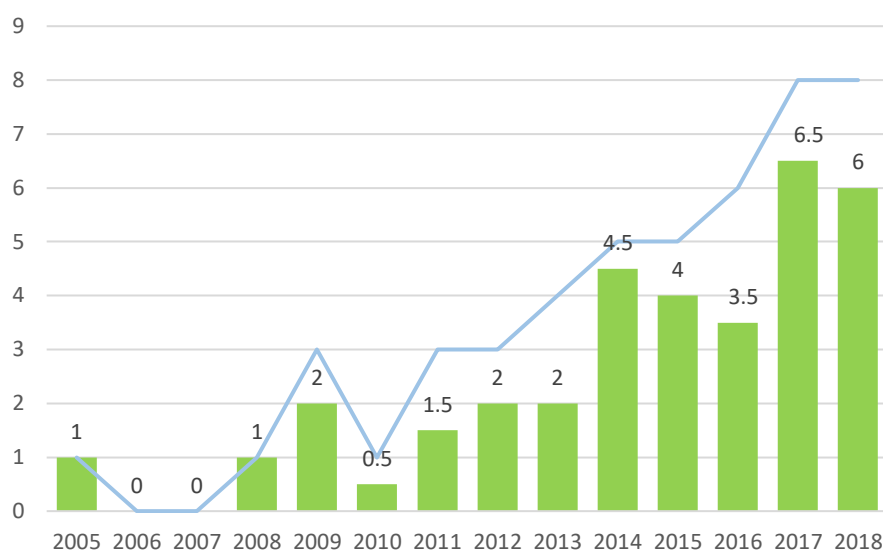
Lodjur förekommer i hela länet men i vissa områden är stammen tätare. Den tätare förekomsten hittas där föryngringarna finns. I övriga delar av länet finns lodjur som antingen har ett hemområde eller unga lodjur som inte har blivit stationära än.

Lodjursföryngringarna som hittades vid den senaste inventeringen (2018/2019) visas i figur 2. Föryngringarna återkommer ungefär i samma områden år från år.

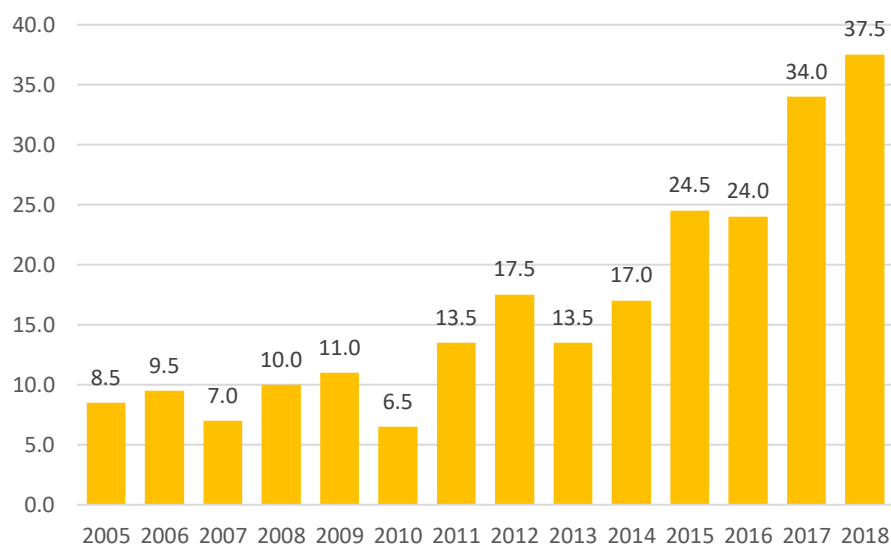

Figur 2. Lodjursföryngringarnas (under inventeringen 2018/2019) ungefärliga placeringar i länet.

Lodjursstammen i Jönköpings län har ökat sett de senaste tio åren, se figur 3. Även sett till hela det södra rovdjursförvaltningsområdet (figur 4) ses en tydlig ökning av antalet lodjursföryngringar (hona med unge eller ungar).

Figur 3. Antal lodjursföryngringar igenom snitt (stapel) och antal lodjursföryngringar som länet berörs av, dvs även de föryngringar som delas med annat/andra län (blå linje).

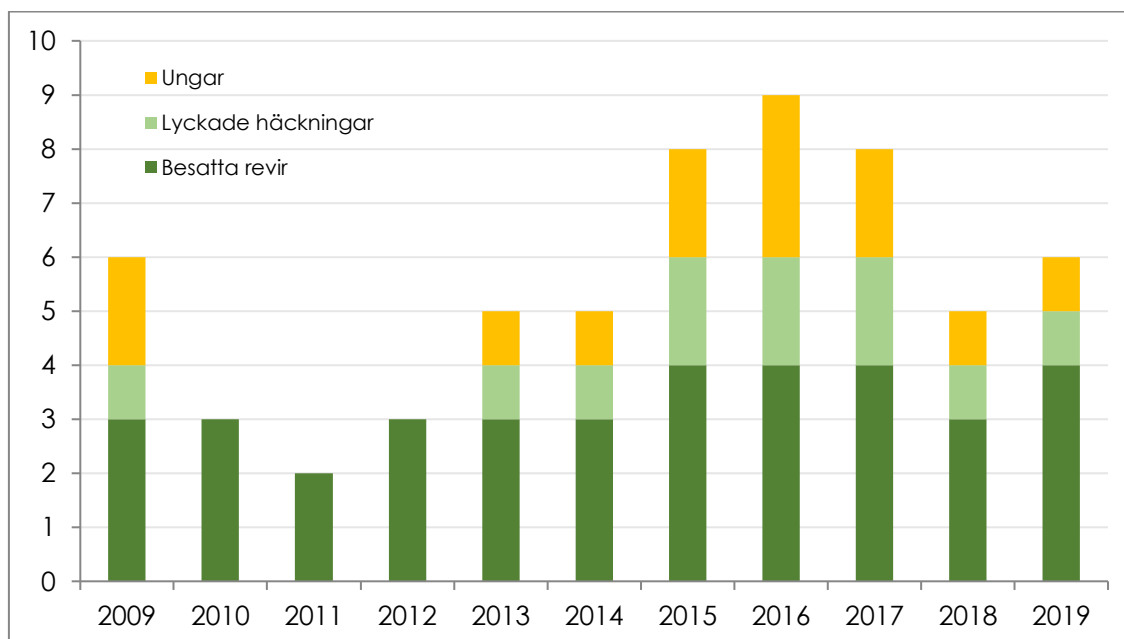

Figur 4. Antal lodjursföryngringar inom det södra rovdjursförvaltningsområdet.

Under inventeringssäsongen 2018/2019 hittades åtta föryngringar. Fyra av dessa delades med angränsande län (Västra Götaland 2 st, Kronobergs län 2 st) och räknas därför som halva föryngringar. De övriga fyra låg helt inom länets gränser och det genomsnittliga resultatet blir därför 6 föryngringar under 2018. För att beräkna antalet lodjur i länet kan inventeringsresultatet multipliceras med en omräkningsfaktor. Omräkningsfaktorn i södra rovdjursförvaltningsområdet är 5,48.

KUNGSÖRN

Den första häckningen av kungsörn i Jönköpings län (i modern tid) ägde rum 2001. Sedan dröjde det till 2007 innan nästa häckning kom till stånd. Därefter har det år med häckning blandats med år utan häckning. Sedan 2013 har det varit minst en lyckad häckning per år. Antalet besatta revir varierar från år till år men har de senaste åren varit i genomsnitt 3-4 st. Kungsörn och dess häckningar förekommer i första hand i länets västra delar.

Figur 5. Inventeringsresultatet under de senaste 10 åren med avseende på antal besatta revir, lyckade häckningar och ungar.

VARG

Länet har inga föryngringar av varg eller revir av varg. I länet förekommer dock ensammar vargar som oftast är så kallade vandringsvargar. Det händer att sådana vargar blir stationära inom ett område, för att sedan gå vidare efter en tid. Ibland kan DNA från spillning, saliv eller hår samlas in och ge information om vargens födelserevir, kön och om individen klassas som genetisk värdefull. Antalet bekräftade observationer av varg är 29 stycken under de senaste fem åren. Observationerna görs över hela länet men med en något tätare frekvens i de västra länsdelarna.

DÖDA ROVDJUR

I de fall döda rovdjur påträffas eller rapporteras till Länsstyrelsen eller Polismyndigheten skickas dessa till Statens veterinärmedicinska anstalt för obduktion. Syftet är att fastställa dödsorsak, djurets kön, ålder och allmänna hälsostatus. Obduktion är också en viktig del i förundersökningsprocessen när rovdjur misstänks dödat illegalt.

X§Tabell 3. Rapporterade döda rovdjur sedan 2000. Källa: Rovbase.

Art	Dödsorsak	Dödsdag	Ålder	Kön	Kommun
Lodjur	Hundangrepp	2019.11.10	Unge	Hane	Tranås
Lodjur	Illegal jakt	2019.10.07	Vuxen	Hona	Nässjö
Lodjur	Trafikdödad - bil	2019.05.01	Unge	Hane	Jönköping
Lodjur	Licensjakt	2019.03.06	Unge	Hane	Värnamo
Lodjur	Licensjakt	2019.03.06	Vuxen	Hona	Värnamo
Lodjur	Trafikdödad - bil	2018.12.04	Unge	Hona	Mullsjö
Lodjur	Trafikdödad - bil	2018.05.17	Vuxen	Okänt	Värnamo
Lodjur	Trafikdödad - bil	2018.01.18	Vuxen	Hane	Värnamo
Lodjur	Dödad av annat djur	2015.02.08	Vuxen	Hane	Gislaved
Lodjur	Skyddsjakt enskilda initiativ	2014.03.11	Vuxen	Hane	Gislaved
Lodjur	Trafikdödad - bil	2013.10.11	Unge	Hona	Värnamo
Lodjur	Trafikdödad - bil	2013.08.05	Vuxen	Hona	Gislaved
Lodjur	Trafikdödad - bil	2013.03.12	Vuxen	Hane	Habo
Björn	Skyddsjakt	2000.08.31	Vuxen	Hane	Värnamo

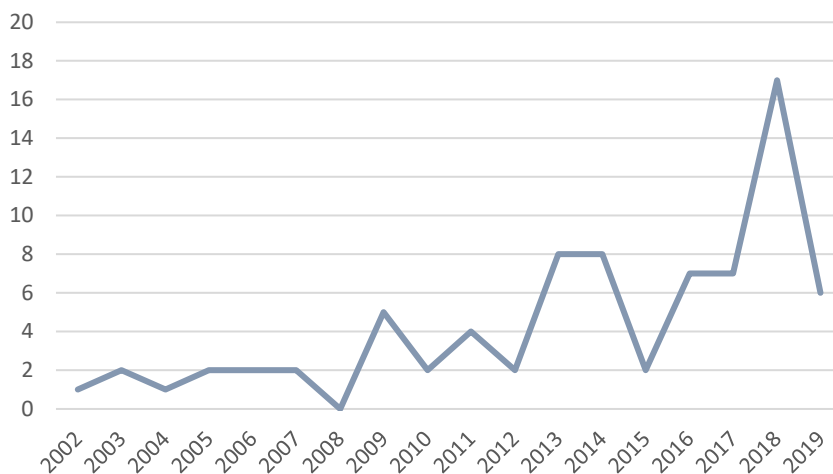
3.2 Rovdjur och tamdjur

Jönköpings län har en stor variation av naturtyper med höga naturvärden som kräver ett tamdjursbete för att bevaras. Tillsammans bidrar därmed djurhållarna i länet till att värdena behålls genom att naturbetesmarker hålls öppna. I länet finns ca 32 000 får (varav hälften lamm) fördelat på 527 besättningar (2016). Merparten av fårbesättningarna är små (färre än 25 djur). Nötkreaturen i länet är ca 128 500 (varav ca en tredjedel är kalvar under 1 år) fördelat på ca 1600 besättningar. (Statistik från SCB, Jordbruksstatistisk sammanställning 2018, se hänvisning bilaga 2.)

SKADOR PÅ TAMDJUR

Det går inte att se något mönster i hur många angrepp som inträffar i länet per år. Se figur 6 för de senaste årens statistik över antalet angrepp.

Antalet skador på tamdjur i länet har ökat under de senaste tio åren, men varierar stort mellan åren. De år när fler angrepp inträffat beror oftast på att en individ specialiserat sig på att angripa fler tamdjur än vad som är brukligt. Skador orsakade av lodjur är mer vanliga (75 % av angreppen) än skador orsakade av varg i länet (17 %). Angrepp av björn och kungsörn är mycket ovanligt. De flesta angreppen (92 %) är på får, resterande på nötdjur och i viss mån hägnat vilt.

Figur 6. Antal angrepp orsakade av rovdjur. Det stora antalet angrepp under 2018 inträffade inom ett begränsat område och större delen är troligtvis orsakade av en och samma individ (lodjur).

SKADOR PÅ HUND

Det första dokumenterade angreppet skedde 2012 av en varg. Därefter har en hund dödats av en kungsörn 2014 och under 2018 har två hundar skadats av lodjur. Ytterligare ett angrepp av lodjur har inträffat under 2019. Oftast har hundarna skadats (dödats i ett fall, kungsörn) i samband med jakt.

FÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER

För att minska risken för viltskador orsakade av stora rovdjur ska i första hand skadeförebyggande åtgärder vidtas. Bidrag till permanenta förebyggande åtgärder som rovdjursavvisande stängsel och boskapsvaktande hundar kan sökas hos Länsstyrelsen. Bidrag betalas ut antingen via Landsbygdsprogrammet eller via Länsstyrelsens viltskademedel som årligen tilldelas av Naturvårdsverket.

Sedan 2013 har ca 796 000 kr betalats ut i bidrag ur Landsbygdsprogrammet. Ytterligare ca 420 000 kr kan komma att betalas ut från och med oktober 2019 och under nuvarande programperiod (2014-2020), baserat på ansökningar som ännu ej är beslutade eller där ansökan om utbetalning ännu inte kommit in till Länsstyrelsen.

Sedan 2014 har ca 215 000 kr betalats ut i bidrag ur viltskadeanslaget. Majoriteten är bidrag till rovdjursavvisande stängsel, men även bidrag till boskapsvaktande hund och bidrag till underhåll av rovdjursavvisande stängsel.

4. Mål för rovdjursförvaltningen i Jönköpings län

Det nationella och övergripande målet för rovdjurspolitiken är att varg, björn, järv, lodjur och kungsörn ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus samtidigt som tamdjurshållning inte påtagligt försvåras och socioekonomisk hänsyn tas. För att tydliggöra hur det övergripande målet ska uppnås har det delats upp i fyra delmål; att uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus, minska skador orsakade av stora rovdjur, öka förtroendet för förvaltningen, samt motverka den illegala jakten. Nedan presenteras den regionala tillämningen av dessa delmål.

4.1 Delmål 1, Uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus

Rovdjursförvaltningen i Jönköpings län ska bidra till att gynnsam bevarandestatus upprätthålls i länet för lodjur, kungsörn och varg. Sverige har enligt art-/habitatdirektivet förbundit sig till att lodjur, varg, björn och järv ska ha en gynnsam bevarandestatus i Sverige. Den gynnsamma bevarandestatusen ska enligt den svenska rovdjurspolitiken (2013/14:MU7) upprätthållas inom arternas naturliga utbredningsområden i Sverige. Jönköpings län är utpekad som en del av de naturliga utbredningsområdena för lodjur, kungsörn och varg.

Lodjur är den enda rovdjursarten i Jönköpings län som har en fastlagd minimnivå och som bör och kan ha ett förvaltningsmål. Miniminivån för lodjur i Jönköpings län är 3,5 årliga föryngringar (NV-01525-18, gäller till och med 7 mars 2024). När minimnivån för det södra rovdjursförvaltningsområdet är uppnått kan Naturvårdsverket delegera rätten att fatta beslut om licensjakt till länsstyrelserna inom förvaltningsområdet (se bilaga 2). Enligt de regionala riktlinjerna för rovdjursförvaltning kan licensjakt efter lodjur beslutas efter att förvaltningsmålet har nåtts för att inte riskera att underskrida minimnivån. Inför ett beslut måste en sammanvägning göras av den aktuella kunskapen om antal lodjur i länet, känd dödlighet, det aktuella viltskadeläget, påverkan på annat vilt med mera. Jönköpings län har många angränsande län att ta hänsyn till i beslut om licensjakt där förekomst och möjlighet till jakt beaktas.

POPULATIONSMÅL

- Miniminivå: 3,5 årliga lodjursföryngringar
- Förvaltningsmål: 5 årliga lodjursföryngringar

UPPFÖLJNING

- Målen följs upp årligen genom inventering av antalet lodjursföryngringar, antal djur som faller vid eventuell jakt och döda djur som hittas, till exempel trafikdödade djur.

4.2 Delmål 2, Minskade skador

Skador på tamdjur ska inte vara så omfattande att tamdjurshållning påtagligt försvåras eller omöjliggörs.

MÅL FÖR VILTSKADOR

- Antalet viltskador varierar över tid, men målet är att de i genomsnitt inte ska öka i förhållande till rovdjursförekomst.
- Länsstyrelsen ska uppmuntra och stödja fortsatt användande av skadeförebyggande åtgärder.

UPPFÖLJNING

- Uppföljning ska göras årligen av antalet skador på tamdjur och trenden för antal angrepp/år över tid. En sammanställning görs årligen och vid planperiodens slut.
- Uppföljning ska ske av antal bidrag till rovdjursavvisande stängsel och andra permanenta åtgärder. En sammanställning av antal bidrag till rovdjursavvisande stängsel och andra permanenta åtgärder görs årligen och vid planperiodens slut.

4.3 Delmål 3, Ökat förtroende för förvaltningen

Länsstyrelsen ska arbeta för en samexistens mellan människor och rovdjur. För att det ska fungera krävs att människor känner förtroende för rovdjursförvaltningen. Öppenhet, tydlighet och förutsägbarhet från förvaltande myndigheter ökar förtroendet för myndigheternas arbete.

MÅL FÖR ATT ÖKA FÖRTROENDET FÖR FÖRVALTNINGEN

- Invånarna i Jönköpings län har förtroende för hur rovdjur förvaltas i länet och att länsstyrelsen förmedlar saklig och korrekt information om rovdjur.
- Länsstyrelsen ska följa de regionala riktlinjer som tagits fram inom det södra rovdjursförvaltningsområdet för att öka tydlighet och förutsägbarhet.
- Det ska finnas en aktuell plan för hur länsstyrelsen på bästa sätt informerar och kommunicerar kring rovdjur.

UPPFÖLJNING

- Undersökningar av attityder till rovdjur och förvaltande myndigheter görs regelbundet, och i dessa resultat kan utvecklingen av attityder och förtroende för rovdjursförvaltningen följas i stort.
- Regionalt bör specifika informations- och kommunikationsinsatser följas upp för att bedöma om de leder till ökat förtroende för rovdjursförvaltningen.

4.4 Delmål 4, Ingen illegal jakt

Illegal jakt kan lokalt påverka populationsutvecklingen och även artens möjligheter till spridning. I Jönköpings län har ett fall av illegal jakt efter lodjur inträffat (oktober 2019). Länsstyrelsen ska förebygga illegal jakt genom samverkan med Polis- och Åklagarmyndighet, samt intresseorganisationer.

MÅL FÖR ARBETE MOT ILLEGAL JAKT OCH STÖRNING

- Illegal jakt på rovdjur ska inte förekomma.
- Medveten störning av kungsörn under häckningsperioden ska inte förekomma.

UPPFÖLJNING

- Uppföljning bör ske årligen av antal anmälda brott till polismyndigheten och påbörjade utredningar samt trender över tid.

5. Åtgärder för att nå målen

5.1 inventering (delmål 1)

En grundläggande förutsättning för en bra förvaltning är kunskap om de befintliga populationerna. Inventeringarna utgör underlag för bedömning om arternas status i förhållande till miniminivåer, förvaltningsmål och gynnsam bevarandestatus. Länsstyrelsen har, enligt förordning om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn (2009:1263) ansvaret för inventeringar av rovdjur i länet. Varje år inventeras lodjur och kungsörn med avseende på föryngringar respektive häckningar och revir. Varg inventeras genom att observationer som kommer till länsstyrelsens kännedom följs upp och dokumenteras enligt fastlagda instruktioner om möjligt. Om varg uppehåller sig mer stationärt kan riktade insatser göras för att dokumentera förekomsten. Observationer av andra rovdjur (björn och järv) dokumenteras i fält om möjligt.

Mer detaljerad information om hur rovdjursinventering går till hittas i Naturvårdsverkets faktablad och inventeringsinstruktioner, hänvisning se bilaga 2.

LODJUR

Lodjur inventeras varje år under perioden 1 oktober till 28(29) februari. Inventeringen syftar till att hitta lodjurshonor med ungar, det vill säga föryngring av lodjur. En lodjursföryngring håller sig inom ett visst geografiskt område och alla observationer inom en given radie under en viss tid räknas till samma familjegrupp.

Inventeringen genomförs genom snöspårning eller med hjälp av viltkameror på lämpliga platser. Allmänhetens observationer av lodjur via spår, synobservationer eller bilder under inventeringsperioden är mycket viktiga i inventeringen och förmedlas till länsstyrelsen via Skandobs eller via direktkontakt. Inventeringen av lodjur utförs av en inventeringsansvarig och förordnad fältpersonal.

KUNGSÖRN

Kungsörn inventeras på vårvinter och sommar. Inventeringen går ut på att hitta besatta revir och lyckade häckningar, det vill säga bevis för att örnar bildat par och revir och om de fått ungar (lyckad häckning). Under vårvintern inventeras kungsörnar som bildat par. Inventeringen följs upp under sommaren för att kontrollera eventuell häckning och resultat. Kungsörn inventeras med hjälp av en inventeringssamordnare och ornitologer i länet.

5.2 Licensjakt och skydds jakt (delmål 2 och 3)

Varg, lodjur och flera andra arter är strikt skyddade enligt art- och habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter). Undantag från det strikta skyddet kan endast medges av skäl som finns i 23 a respektive 23 c §§ jaktförordningen.

Länsstyrelserna inom det södra rovdjursförvaltningsområdet har gemensamma riktlinjer för rovdjursförvaltning där förutsättningar för bland annat licensjakt och skyddsjakt beskrivs, se bilaga 3.

LICENSJAKT

Licensjakt är ett viktigt verktyg för förvaltningen och innebär att begränsad jakt i vissa fall kan tillåtas enligt 23 c § jaktförordningen. Syftet med licensjakten kan bland annat vara att minska koncentrationen av en rovdjursart i ett område för att begränsa de socioekonomiska konsekvenserna och förbättra möjligheterna för tamdjurshållning. Naturvårdsverket får besluta om licensjakt och länsstyrelserna får fatta beslut om sådan jakt efter delegation. Licensjakt kan bara beslutas om det inte finns någon annan lämplig lösning på det problem man vill lösa med jakten och under förutsättning att licensjakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus för artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Jakten måste ske under strikt kontrollerade former och i begränsad mängd.

I Jönköpings län är lodjur den enda rovdjursarten där licensjakt kan bli aktuell inom planperioden. För att Naturvårdsverket ska kunna delegera rätten till Länsstyrelsen att besluta om licensjakt ska miniminivån för det södra rovdjursförvaltningsområde ha uppnåtts (27 årliga lodjursföryngringar). För att jakt ska bli aktuell inom Jönköpings län ska lodjursstammen vara över beslutat förvaltningsmål (5 årliga föryngringar).

SKYDDSJAKT

Länsstyrelsen kan fatta beslut om skyddsjakt i enlighet med förutsättningarna i § 23 a Jaktförordningen. Där framgår att beslut om skyddsjakt bland annat får fattas i syfte att förhindra allvarlig skada, förutsatt att det inte finns någon annan lämplig lösning på problemet och att jakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde.

Vid prövning av skyddsjakt gör Länsstyrelsen en samlad bedömning i varje enskilt fall utifrån eventuella skadors och olägenheter omfattning och under hur lång tidsperiod dessa har skett. Bedömningen beaktar om skadeförebyggande åtgärder vidtagits, vilka möjligheter till förebyggande av skada och olägenhet som finns samt möjlighet till annan lämplig lösning än skyddsjakt. Vidare bedömer Länsstyrelsen om det går att identifiera en individ som är speciellt skadegörande eller orsakar allvarliga olägenheter.

Naturvårdsverket har den 22 december 2016, med stöd av 24 a § jaktförordningen (1987:905), beslutat att överlämna rätten att besluta om skyddsjakt efter lodjur till samtliga länsstyrelser i Sverige utom Länsstyrelsen i Gotlands län. Delegeringen gäller till och med 30 juni 2020.

Mer detaljerad information om vad som gäller vid skyddsjakt finns i Naturvårdsverkets skrift ”Riktlinjer för beslut om skyddsjakt”, hänvisning se bilaga 2.

SKYDDSJAKT ENLIGT 28 § JAKTFÖRORDNINGEN

Enligt 28 § jaktförordningen får en enskild person i en akut situation döda björn, varg, järv eller lodjur om denne bedömer att det krävs för att skydda egna eller andras tamdjur. Rovdjuret får dock bara dödas om angrepp inte kan förhindras genom skrämsel eller annan

lämplig metod. Sådana händelser ska anmälas till Länsstyrelsen som därefter genomför en besiktning av händelsen.

5.3 Hänsyn till kungsörn vid prövning (delmål 1)

Anläggningar och avverkningar som görs i områden där det finns kungsörn kan få stora negativa konsekvenser för örnarnas möjlighet att lyckas med sin häckning och i förlängningen för örnarnas bevarandestatus. I fall där någon söker tillstånd till att göra en åtgärd som kan påverka en känd kungsörnhäckning måste den myndighet som handlägger ärendet ta hänsyn till örnarna i prövningen. Det är viktigt att de kunskaper om örnarnas antal och utbredning som kommer fram i inventeringen tillgängliggörs inom länsstyrelsen och mellan myndigheter så att de kan utgöra underlag för bedömning i denna typ av ärenden.

5.4 Viltskador och förebyggande åtgärder (delmål 2 och 3)

Antalet viltskador begränsas genom att genomföra ändamålsenlig skydds jakt, effektiva akutåtgärder, ge bidrag till permanenta förebyggande åtgärder samt ökad kompetens kring viltskador bland djurägare med flera. Konsekvenserna av viltskador för djurägare minimeras genom snabb besiktning, tillhandahållande av akutåtgärder, snabb handläggning avseende ersättning och eventuell skydds jakt.

BESIKTNING AV SKADOR

Alla skador som misstänks vara orsakade av stora rovdjur bör anmälas till Länsstyrelsen. Därigenom kan de bli besiktigade av Länsstyrelsens besiktningspersoner. Besiktningspersonerna är förordnade av Länsstyrelsen och utbildade av Viltskadecenter. I besiktningspersonalens uppdrag ingår även att ge rådgivning och hjälp med insatser för att minska risken för upprepade angrepp. Länsstyrelsen har beredskap att vidta akuta åtgärder efter ett angrepp genom att låna ut material som syftar till att minska risken för ytterligare angrepp på samma gård. Det kan till exempel vara lapptyg, elnät, eller ljud- och ljusskrämmor.

BIDRAG TILL SKADEFÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER

Länsstyrelsen kan ge ekonomiskt bidrag till skadeförebyggande åtgärder som har dokumenterad skadeförebyggande effekt. I Jönköpings län har det framförallt handlat om att ge bidrag för uppsättning av rovdjursavvisande stängsel. Länsstyrelsen följer de rekommendationer som Viltskadecenter vid SLU tar fram. Bidrag betalas ut genom Landsbygdsprogrammet och genom viltskadeanslaget.

SMS-TJÄNST FÖR ROVDJURSINFORMATION

Länsstyrelsens SMS-tjänst Rovdjursalert används för att snabbt få ut information om aktuella rovdjursangrepp till tamdjursägare. SMS skickas till registrerade användare när ett rovdjursangrepp besiktigats. Sedan juni 2019 skickas även meddelande när en vargobservation dokumenterats och som inte är äldre än ett dygn sedan vargen var på

platsen, eller vid etablering av revirmarkerande par. Tjänsten är gratis för djurägare och anmälan görs till Länsstyrelsen.

ERSÄTTNING VID ROVDJURSANGREPP

Djurägare som drabbats av rovdjursskador har efter att en besiktning genomförts möjlighet att söka ekonomisk kompensation via Länsstyrelsen. Vilken typ av ersättning en sökande kan få regleras i Naturvårdsverkets föreskrifter om bidrag och ersättningar för viltskador. Ersättningens belopp utgår från de rekommendationer som Viltskadecenter vid Sveriges Lantbruksuniversitet tar fram. Viltskadecenters rekommendationer hittas via länk i bilaga 2.

HANTERING AV ROVDJUR NÄRA MÄNNISKOR OCH BEBYGGELSE

Viltskadecenter har utarbetat rekommendationer för hantering av situationer med vargar nära bostadshus eller människor. Länsstyrelsen ska arbeta utifrån dessa rekommendationer med dokumentation, information och eventuella åtgärder. Viltskadecenters rekommendationer hittas via länk i bilaga 2.

5.6 Information och kommunikation (delmål 3)

Förekomsten av rovdjur väcker ofta starka känslor och behovet av saklig information är stort. Länsstyrelsen ska vara en källa till aktuell och saklig information om rovdjur till tamdjursägare, jägare, skolor och övrig allmänhet. Informationen ska vara uppdaterad och lättillgänglig.

Länsstyrelsens besiktningsmän och övrig fältpersonal är viktiga resurspersoner för insamling och spridning av information ute i länet i samband med sina besök hos djurägarna och i möten med markägare, djurhållare, jägare och allmänhet.

Viltförvaltningsdelegationens ledamöter har ett ansvar att förmedla saklig information i sina roller som företrädare för näringar, politik och olika intressen. Det är därför viktigt att alla förvaltningsbeslut rörande rovdjur som fattas av länsstyrelsen och andra förvaltande myndigheter når delegationens medlemmar.

Länsstyrelsen i Jönköping tar årligen fram en kommunikationsplan med detaljerad beskrivning av årets aktiviteter, till exempel föredrag och andra informations- och dialoginsatser. En uppdaterad plan för kommunikation kring rovdjur finns för det södra rovdjursförvaltningsområdet men behöver uppdateras.

5.8 Arbete mot illegal jakt (delmål 4)

Länsstyrelsen har ett ansvar att förebygga jaktbrott genom samverkan med Polis- och Åklagarmyndighet, samt intresseorganisationer. Samarbetet behöver stärkas för att hitta vägar att förhindra eventuell illegal jakt i länet. Naturvårdsverket samordnar en nationell samverkansgrupp mot illegal jakt på stora rovdjur bestående av representanter för Länsstyrelser, Polismyndighet och Åklagarmyndighet.

Ett grundläggande sätt att motverka illegal jakt kan vara att rovdjursförvaltningen i sin helhet är förutsägbar, tydlig och adaptiv samt upplevs som legitim.

Bilaga 1: Lagar och regler i rovdjursförvaltningen

Förordningen (2009:1263) om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn och Naturvårdsverkets tillhörande föreskrifter(NFS 2010:1, till viss del ändrade NFS 2014:22)

Utgör ramverket för rovdjursförvaltningen och reglerar:

- Uppdelning av landet i rovdjursförvaltningsområden
- att varje förvaltningsområde ska ha ett samverkansråd
- processen för att fastställa miniminivåer för de olika rovdjuren
- att Länsstyrelsen ska skriva en rovdjursförvaltningsplan
- att Länsstyrelsen ska inventera rovdjuren i länet varje år
- att Naturvårdsverket granskar och fastställer resultatet av inventeringen

Förordningen: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-20091263-om-forvaltning-av-bjorn_sfs-2009-1263

Föreskrifterna: <https://www.naturvardsverket.se/Documents/foreskrifter/nfs2010/nfs-2010-1k.pdf>

Förordningen (2009:1474) om viltförvaltningsdelegationer

Reglerar viltförvaltningsdelegationens arbete och hur den ska vara sammansatt. Specifikt för rovdjursförvaltning står det också i förordningen att viltförvaltningsdelegationen ska

- besluta om övergripande riktlinjer för viltförvaltning, licensjakt och skyddsjakt i länet
- pröva för godkännande det förslag till miniminivåer för rovdjur som länsstyrelsen ska lämna till samverkansrådet
- pröva för godkännande den rovdjursförvaltningsplan som länsstyrelsen tar fram

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-20091474-om_sfs-2009-1474

Jaktförordningen (1987:905)

Reglerar licensjakt och skyddsjakt på rovdjur samt skyddsjakt på enskilda initiativ.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/jaktforordning-1987905_sfs-1987-905

Viltskadeförordning (2001:724)och Naturvårdsverkets tillhörande föreskrifter om bidrag och ersättningar för viltskador (NFS 2018:5)

Reglerar ekonomisk ersättning till tamdjursägare för rovdjursskadade tamdjur och bidrag till skadeförebyggande åtgärder.

Förordningen: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/viltskadeforordning-2001724_sfs-2001-724

Föreskrifterna: <https://www.naturvardsverket.se/Documents/foreskrifter/nfs2018/nfs-2018-5.pdf>

Rovdjurspropositionen (prop. 2012/13:191) ”En hållbar rovdjurspolitik”

Beskriver inriktningen för den svenska rovdjurspolitiken.

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2013/09/prop.-201213191/>

EU:s naturvårdsdirektiv

Direktiven listar arter och naturtyper som anses skyddsvärda i ett europeiskt perspektiv och som ska bevaras långsiktigt.

Art och habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter)

<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0043:SV:HTML>

Fågeldirektivet (Europaparlamentet och rådets direktiv 09/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?qid=1435672375959&uri=CELEX:32009L0147>

Bilaga 2: Dokument och länkar

Beslut om miniminivåer

Miniminivåer: <https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Vilt/Miniminivaer-rovdjursart-pa-regional-niva/>

Nationella förvaltningsplaner

Nationell förvaltningsplan för lodjur – Förvaltningsperioden 2014–2019, Naturvårdsverket 2014. ISBN 978-91-620-8760-9
<http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-8648-0.pdf?pid=9472>

Nationell förvaltningsplan för varg – Förvaltningsperioden 2014–2019, Naturvårdsverket 2014. ISBN 978-91-620-8758-6
<http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-8758-6.pdf?pid=17376>

Nationell förvaltningsplan för kungsörn- Förvaltningsperioden 2013–2017, Naturvårdsverket 2013. ISBN 978-91-620-8649-7
<http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-8649-7.pdf>

Fastställda instruktioner för rovdjursinventering

<https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Vilt/Inventeringsmetodik-for-stora-rovdjur/>

Naturvårdsverkets vägledning om översyn av miniminivåer för björn, varg, järv och lodjur

Beskriver ingående hur processen för översyn av miniminivåer går till
<https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6829-5.pdf?pid=22379>

Naturvårdsverkets riktlinjer om skyddsjakt

<https://www.naturvardsverket.se/Om-Naturvardsverket/Publikationer/ISBN/6500/978-91-620-6568-3/>

Statistik över antal lantbruksdjur

Sidorna 82–88 i SCB, Jordbruksstatistisk sammanställning 2018 (finns endast i digital form, se
https://www2.jordbruksverket.se/download/18.25e61c93165e6d4904743531/1537271565516/JS_2018v2.pdf

Viltskadecenters rekommendationer

Viltskadecenter är rådgivare till både myndigheter, intresseorganisationer, enskilda lantbrukare och andra som berörs av rovdjur. De tar fram rekommendationer för förebyggande åtgärder, ersättningsnivåer, hantering av rovdjur nära människor och bebyggelse med mera.

<https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/viltskadecenter/stod-i-viltforvaltningen/vsc-rekommendationer/>

https://pub.epsilon.slu.se/14105/1/frank_j_170328.pdf